

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 284
Кримінального кодексу України щодо відповідальності капітанів суден за
ненадання допомоги людям, які зазнають або зазнали лиха»

1. Мета

Метою розроблення проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 284 Кримінального кодексу України щодо відповідальності капітанів суден за ненадання допомоги людям, які зазнають або зазнали лиха» (далі – проєкт акта) є приведення диспозиції статті 284 Кримінального кодексу України у відповідність до міжнародних договорів та законів України.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт акта розроблено у зв'язку з необхідністю забезпечення виконання Україною зобов'язань держави прапора за її міжнародними договорами у сфері судноплавства, виконання законів України у цій сфері, а також сталою всесвітньою практикою надання допомоги людям під час лиха.

Чинна редакція статті 284 Кримінального кодексу України обмежує перелік випадків лиха, під час яких капітан несе відповідальність за ненадання допомоги, лише двома випадками:

- 1) випадком зіткнення судна під його управлінням з судном, люди на борту якого в результаті цього зіткнення зазнали лиха, або
- 2) випадком, під час якого люди, які зазнали лиха, «зустрінуті» судном під його управлінням.

Але загальним принципом регламентації дій капітана судна під час лиха є більш загальний обов'язок надавати допомогу людям, які зазнають або зазнали лиха, незалежно від того, з яких причин це сталося. Зокрема Правилом 33 Глави V «Безпека мореплавства» Додатка до Міжнародної конвенції про охорону людського життя на морі 1974 року (Україна є стороною цієї конвенції з 1980 року) встановлені обов'язки капітана у ситуації лиха: «Капітан судна, що знаходиться у морі, який у змозі надати допомогу, отримавши з будь-якого джерела інформацію про те, що люди зазнають лиха на морі, повинен прямувати з максимально можливою швидкістю для надання допомоги... Цей обов'язок надавати допомогу покладається незалежно від національної належності чи статусу таких осіб або обставин, в яких вони знаходяться».

Детальна регламентація дій капітана у випадку отримання сигналу лиха міститься у статті 59 Кодексу торговельного мореплавства України. Зокрема передбачено право капітана оцінити серйозність загрози для свого судна та людей, що перебувають на його борту, у разі надання допомоги людям, що зазнають лиха, та відмовитися від цього у разі наявності такої серйозної загрози.

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Калашник Микола Володимирович
Сертифікат 04AF212836405D9904000000856D3E001312F400
Дійсний з 20.07.2026 0:00:00 по 19.07.2028 23:59:59

Міністерство з відновлення,
інфраструктури та транспорту України

19613/46/10-26 від 23.07.2026

Аналогічні норми містяться у статті 62 Закону України «Про внутрішній водний транспорт».

Отже, стаття 284 Кримінального кодексу України не повною мірою відповідає міжнародним договорам та законам України за описом об'єкту кримінального правопорушення: бездіяльності у випадку отримання капітаном інформації про людей, які зазнають лиха на морі або інших водних шляхах.

Слід також зауважити, що покарання за кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту, передбачені Розділом XI Кримінального кодексу України, за правопорушення, що пов'язані із загрозою людському життю (наприклад, статті 281, 282, 283), передбачають штрафи від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, статтею 286-¹ – від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Для працівників водного транспорту порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту відповідно до статті 276 Кримінального кодексу України передбачається покарання у вигляді виправних робіт на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років.

Передбачене чинною редакцією статті 284 основне покарання у вигляді штрафу до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян очевидно не відповідає тяжкості такого кримінального правопорушення, як ненадання допомоги людям, що зазнають лиха на морі й життя та здоров'я яких у зв'язку з цим знаходяться під безпосередньою загрозою.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта передбачається внесення змін до статті 284 Кримінального кодексу України.

Проєктом акта уточняється об'єкт кримінального правопорушення: перелік випадків, в яких капітан, що зобов'язаний надати допомогу людям під час лиха, бездіяльно не виконав це зобов'язання, покладене на нього міжнародними договорами України та статтями 59 і 61 Кодексу торговельного мореплавства України та статтею 62 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», в редакції, що запропонована у проєкті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності у сфері охорони життя та пошуку і рятування людей на морі».

Крім того, проєктом акта передбачається підвищення розмірів основного покарання за передбачене статтею 284 Кримінального кодексу України кримінальне правопорушення у вигляді штрафу: з максимального штрафу в сто неоподаткованих мінімумів доходів громадян до штрафу від тисячі до трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

4. Правові аспекти

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Калашник Микола Володимирович
Сертифікат 04AF212836405D9904000000856D3E001312F400
Дійсний з 20.07.2026 0:00:00 по 19.07.2028 23:59:59

Міністерство з відновлення,
інфраструктури та транспорту України

19613/46/10-26 від 23.07.2026

У цій сфері суспільних відносин діють такі акти законодавства:

Конвенція про міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі 1972 року;

Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі 1974 року;

Міжнародна конвенція про пошук і рятування на морі 1979 року;

Угода про співробітництво причорноморських держав з пошуку та рятування на Чорному морі 1998 року;

Кодекс торговельного мореплавства України;

Закон України «Про внутрішній водний транспорт».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація акта не потребує додаткового фінансування з Державного бюджету України й місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Публічні консультації, передбачені Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 3 листопада 2010 р. № 996 “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики”, не проводились.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, у зв'язку з чим не потребує розгляду Науковим комітетом Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

7. Оцінка відповідності

У законопроекті відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, створюють підстави для дискримінації, стосуються інших ризиків та обмежень, які можуть виникнути під час реалізації акта.

Проект акта не потребує проведення громадської антикорупційної, громадської антидискримінаційної та громадської гендерно-правової експертизи.

8. Прогноз результатів

Прийняття акта дасть змогу підвищити відповідальність капітанів морських суден і суден внутрішнього плавання за виконання вимог міжнародних договорів

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Калашник Микола Володимирович

Сертифікат 04AF212836405D9904000000856D3E001312F400

Дійсний з 20.07.2026 0:00:00 по 19.07.2028 23:59:59

Міністерство з відновлення,
інфраструктури та транспорту України

19613/46/10-26 від 23.07.2026

і законів України, що стосуються обов'язку надання капітанами суден допомоги людям, які зазнають лиха на морі і на внутрішніх водних шляхах.

Соціальним наслідком прийняття акта підвищення відповідальності капітанів суден за ненадання допомоги людям, які зазнали або зазнають лиха на морських та внутрішніх водних шляхах.

Прийняття акта забезпечить підвищення рівня охорони людського життя на морі в територіальному морі, внутрішніх морських водах та на внутрішніх водних шляхах в Україні, ефективності виконання зобов'язань України за Міжнародною конвенцією з охорони людського життя на морі 1974 року, Міжнародною конвенцією про пошук і рятування на морі 1979 року, Угодою про співробітництво причорноморських держав з пошуку та рятування на Чорному морі 1998 року, а також виконання відповідних вимог Кодексу торговельного мореплавства України та Закону України «Про внутрішній водний транспорт».

Міністр з відновлення, інфраструктури
та транспорту України

Микола КАЛАШНИК

«_____» _____ 2026 р.

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Калашник Микола Володимирович
Сертифікат 04AF212836405D9904000000856D3E001312F400
Дійсний з 20.07.2026 0:00:00 по 19.07.2028 23:59:59

Міністерство з відновлення,
інфраструктури та транспорту України

19613/46/10-26 від 23.07.2026